

بررسی نگرش به اخلاق حرفه ای در دانشجویان دندانپزشکی دانشکده دندانپزشکی ساری در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸

نادیا الیاسی گرجی^۱، دکتر معصومه باقری نسامی^۲، دکتر اعظم نحوی^۳

۱-دانشجوی دندان پزشکی، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشکده دندانپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ساری، ایران

۲-استاد، مرکز تحقیقات طب سنتی و مکمل، پژوهشکده اعتیاد، دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ساری، ایران

۳-استادیار، گروه دندانپزشکی اطفال، دانشکده دندانپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ساری، ایران.

پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۳/۱۰

وصول مقاله: ۹۹/۱۲/۱۰ اصلاح نهایی: ۱۴۰۰/۱/۲۵

Attitudes toward professional ethics in dentistry students of faculty of dentistry of Sari in 2019

Nadia Elyassi Gorji¹, Dr. Masoumeh Bagheri Nesami², Dr. Azam Nahvi^{3#}

1.Dentistry student, Student Research Committee, Faculty of Dentistry, Mazandaran University of Medical Sciences, Sari, Iran

2.Full professor, Traditional and Complementary Medicine Research Center, Addiction Research Institute, Mazandaran University of Medical Sciences, Sari, Iran and Member of the World Federation of Acupuncture-Moxibustion Societies (WFAS), Beijing, China

3.Assistant Professor, Department of Pediatric Dentistry, Faculty of Dentistry, Mazandaran University of Medical Sciences, Sari, Iran

Received: March 2021 ; Accepted: June 2021

Abstract

Background & Aim : In the medical community, professional ethics is very important, and has a wide range of topics under the title of "Medical Ethics". Therefore, due to the importance of patients' rights and its promotion that can only be achieved by informing the public and educating dentists, a study was conducted to investigate the attitude of dentistry students of Sari toward professional ethics.

Method & Material : In this descriptive study, the research population included all the last 3 years-of-course students of the Faculty of Dentistry of Mazandaran University of Medical Sciences who were entered into the study by taking a census. The means of research was a researcher-made questionnaire based on studies related to this field for which the validity and reliability were evaluated in the previous studies. After completing the questionnaires, the results were statistically analyzed using SPSS 16 software.

Result: 106 students participated in this study. The mean age of participants was 23.84 ± 2.51 . After analyzing the data obtained from the total scores of the questionnaires, the mean attitude of the students was 104.97 ± 9.87 which is in the Good attitude range. The frequency of moderate, good and very good attitude of students was 4.7%, 79.2%, and 16%, respectively.

Conclusions: It seems, attitudes toward professional ethics would be desirable among dentistry students of Sari faculty of dentistry. Positive attitude is improved among females and in relationship with increasing age.

Key words: professional ethics, students, dentistry, attitude

*Corresponding Author: azamnahvi.pedodontist@gmail.com

J Res Dent Sci. 2021; 18(2):136-142

خلاصه:

سابقه و هدف: در جامعه ی پزشکی، بحث اخلاق حرفه ای بسیار حائز اهمیت است و تحت عنوان *medical ethics* مباحث بسیار گسترده ای را به خود اختصاص داده است. لذا با توجه به اهمیت حقوق بیماران و اعتلای آن که تنها با اطلاع رسانی به بیماران و آموزش دندانپزشکان، میسر می شود، مطالعه ای با هدف بررسی نگرش دانشجویان دندانپزشکی شهر ساری به اخلاق حرفه ای انجام گردید.

مواد و روشها: در این مطالعه ی توصیفی، جامعه ی پژوهش کلیه ی دانشجویان ۳ سال آخر دانشکده دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی مازندران را شامل میشد که با سرشماری وارد مطالعه شدند. ابزار بررسی پرسشنامه ای پژوهشگر ساخته بر اساس مطالعات مرتبط با این زمینه بود که میزان روایی و پایایی آن در مطالعات قبلی مورد ارزیابی قرار گرفته بود. پس از تکمیل پرسشنامه ها، نتایج حاصل با استفاده از نرم افزار SPSS 16 آنالیز شدند.

یافته ها: بر اساس یافته ها ۱۰۶ دانشجو در این مطالعه شرکت کردند. میانگین سنی شرکت کنندگان $23/84 \pm 2/51$ بود. پس از آنالیز داده های حاصل از مجموع امتیازات پرسشنامه ها، میانگین نگرش دانشجویان $9/87 \pm 104/97$ بود که در بازه ی نگرش خوب قرار میگیرد. فراوانی نگرش متوسط، خوب و بسیار خوب دانشجویان به ترتیب $4/7\%$ ، $79/2\%$ و 16% بوده است.

نتیجه گیری: به نظر می رسد نگرش به اخلاق حرفه ای در دانشجویان دوره بالینی دانشکده دندانپزشکی ساری در شرایط خوب قرار دارد. در جنس مونث و با افزایش سن میزان نگرش مثبت به اخلاق حرفه ای ارتقا می یابد.

کلید واژه ها: اخلاق حرفه ای، نگرش، دانشجویان دندانپزشکی

مقدمه:

در دوره های مختلف تاریخ بشر، رعایت اخلاق و رفتار در جامعه از جمله مهمترین چالش زندگی اجتماعی انسان به شمار آمده است و با رشد زندگی اجتماعی، مسائل اخلاقی نیز شکل گسترده تر و پیچیده تری به خود گرفته است^(۱) امروزه مسئولیت های اخلاقی در طیفی از مسئولیت های فردی- شخصی تا مسئولیت های فردی-شغلی گسترش یافته است و لذا می توان گفت که برخلاف نظام های اخلاقی دیرپایی چون نظام ارسطویی که در آن اخلاق، امری درونی قلمداد می شد، امروزه مسئولیت های اخلاقی به مناسبات بین شخصی و سازمانی و گروهی کشیده شده است که چنین تحولی، "انقلاب کپرنیکی" در اخلاق نامیده می شود^(۲). واژه اخلاق (Moral) مرتبط با اصول صحیح و غلط در رفتار و کردار می باشد، در حالی که اصول اخلاق (ethics) سیستمی است از ارزش های اخلاقی یا اصول عملکرد که حاکم بر یک فرد یا گروه می باشد^(۳). بقراط نخستین بنیان گذار مبانی اخلاق در علم پزشکی بود؛ به گونه ای که امروزه، شرط فراغت از تحصیل دانشجویان برخی از رشته های

پزشکی از جمله دندانپزشکی در اغلب کشور ها، ادای سوگند نامه ای است که اولین بار توسط این دانشمند تنظیم شده است^(۵،۴). لازم به ذکر است که دانشجویان به دلیل حضور مستقیم در موقعیت آموزشی، ارتباط نزدیکی با اساتید دارند و نگرش آنها می تواند تاثیر زیادی در فرآیند یادگیری آنها داشته باشد^(۶). در جامعه ی پزشکی، بحث اخلاق حرفه ای از اهمیت بسیار زیادی برخوردار است و تحت عنوان *medical ethics* مباحث گسترده ای را به خود اختصاص داده است^(۷). دندانپزشکی نیز یکی از زیر شاخه های علم پزشکی می باشد که از این قاعده مستثنی نمی باشد. با مرور کوتاهی بر تاریخچه دندانپزشکی ایران، متوجه می شویم که این رشته در کشور قدمت زیادی ندارد اما رشد خوبی را در عرصه آموزش و پژوهش نشان داده است. به لحاظ علمی، دندانپزشکی در ایران حدود ۳۸ سال پس از گذر طب سنتی به طب مدرن، شکل گرفت و "طبيب دندان ساز" اولین واژه ای بود که برای فارغ التحصیلان این رشته به کار برده شد که در سال ۱۳۲۲ به پیشنهاد شورای دانشگاه تهران، این عنوان به واژه ی "دندانپزشک" تغییر پیدا کرد و از آن زمان تا

مواد و روش ها:

در این مطالعه ی توصیفی، با کد اخلاق IR.MAZUMS.REC.1398.1420 ، جامعه ی پژوهش کلیه ی دانشجویان ۳ سال آخر دانشکده دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی مازندران را شامل شد که در حیطه ی درمان های بالینی فعالیت داشتند و با سرشماری وارد مطالعه شدند. شرط ورود افراد به پژوهش، رضایت آگاهانه ی دانشجویان بوده و محققین جهت رعایت ملاحظات اخلاقی، توضیحاتی را در رابطه با محرمانه ماندن اطلاعات افراد و همچنین استفاده از آن تنها به مقاصد پژوهشی، ارائه دادند .

ابزار بررسی، پرسشنامه ای پژوهشگر ساخته بر اساس مطالعات مرتبط با این زمینه بود که از دو قسمت، مشخصات دموگرافیک و ۳۶ سوال اختصاصی مربوط به نگرش تشکیل شده بود و میزان روایی و پایایی آن در مطالعه ی کرمپوریان و همکاران^(۹) مورد ارزیابی قرار گرفت که با (۲=۰/۷۹) و ضریب آلفای کرونباخ (۰/۸۳) ، نشان از پایایی و ثبات درونی پرسشنامه بود.

سنجش نگرش با در نظر گرفتن بار عبارت و محاسبه جمع نمرات صورت گرفت به طوری که در سوال های مثبت با پاسخ کاملاً موافق نمره ۴ ، موافق نمره ۳ ، بی نظر نمره ۲ ، مخالف نمره ۱ و کاملاً مخالف نیز نمره صفر تعلق گرفت ؛ این روش محاسبه در سوالات منفی برعکس بود . بنابراین در صورتی که نمره ی کسب شده بین ۱۱۶ تا ۱۴۴ بود به عنوان نگرش بسیار خوب، نمره بین ۸۷ تا ۱۱۵ نگرش خوب، نمره بین ۵۸ تا ۸۶ نگرش متوسط ، نمره ی بین ۲۹ تا ۵۷ نگرش ضعیف و نمره بین ۰ تا ۲۸ به عنوان نگرش بسیار ضعیف تلقی گردید.^(۹) پس از تکمیل پرسشنامه ها ، نتایج حاصل با استفاده از نرم افزار SPSS 16 مورد تحلیل آماری قرار گرفت.

یافته ها :

بر اساس یافته ها ۱۰۶ دانشجو در این مطالعه شرکت کردند که ۳۴ درصد آنها ترم ۱، ۳۱ درصد ترم ۲ و ۳۴/۹ درصد

کنون دانشکده های دندانپزشکی سعی نموده اند تا برنامه های آموزشی و پژوهشی خود را هماهنگ با ضرب آهنگ رشد علمی در سراسر جهان، ارتقا دهند.^(۸)

نگرش دانشجویان دندانپزشکی نسبت به اصول اخلاق حرفه ای، آنها را در ارائه ی بهتر خدمات یاری نموده و تنش های حرفه ای را به حداقل می رساند و همچنین روابط شایسته ای با بیماران ، همکاران و سایر اعضای تیم بهداشتی برقرار خواهد کرد. نگرش مثبت به اخلاق حرفه ای پاسخی برای چرایی آموزه های دانش ارزشمند در مجامع پزشکی می باشد^(۹) در بررسی سالانه ی انجمن آموزش دندانپزشکی آمریکا از دانشجویان سال آخر، مشخص شد که تجربیات خارج از دانشکده تاثیر زیادی در بهبود دیدگاه آنها در زمینه تامین مراقبت های بهداشتی برای گروه ها و افراد مختلف جامعه داشته و ۸۱٪ دانشجویان سال آخر، این مورد را یک امر اخلاقی و وظیفه ی حرفه ای می دانستند^(۱۰) اما نتیجه مطالعه ای دیگر، نشان داد که متأسفانه بعد از دوره ی تحصیل ، از حساسیت های اخلاقی آنها کاسته می شود^(۱۱) و همانطور که گاستون به آن اشاره کرد بسیاری از دندانپزشکان در طول دوره ی کار بالینی خود ، با مشکلات اخلاقی جدی مواجه می شوند.^(۱۲)

علی رغم اینکه از سوی سیاست گذاران سیستم سلامت دهان و دندان، منشور حقوق بیمار به طور گسترده ای مورد تاکید قرار گرفته است، ولی برای بیماران و ارائه کنندگان خدمات سلامت، مفهوم مبهمی دارد؛ بنابراین ضمن تاکید بر محیط دانشکده و اساتید به عنوان تاثیرگذار ترین عوامل بر شکل دهی اخلاق دانشجویان، برای کنترل و رعایت مناسب اخلاق حرفه ای، بهتر است فرصت هایی را برای بررسی نظرات و نگرش افراد درگیر با این زمینه در محیط بالینی اختصاص داده شود^(۱۳) لذا با توجه به اهمیت حقوق بیماران و اعتلای آنان که تنها با اطلاع رسانی به ایشان و آموزش دندانپزشکان، میسر می شود، مطالعه ای با هدف بررسی نگرش دانشجویان دندانپزشکی ساری به اخلاق حرفه ای انجام گردید.

بحث:

در این پژوهش، نگرش به اخلاق حرفه ای دانشجویان دندانپزشکی ۳ سال آخر دانشگاه علوم پزشکی مازندران در سال تحصیلی ۹۸-۹۹ بررسی شده است و یافته ها نشان داد که نمره ی میانگین میزان نگرش آنها به اخلاق حرفه ای در حد خوب می باشد.

طبق مطالعه ی Jabarifar و همکاران^(۱۴)، بر روی ۶۱ دانشجوی دوره عمومی و دستیاران تخصصی دندانپزشکی دانشکده دندانپزشکی اصفهان؛ مشاهده شد که با افزایش سنوات تحصیلی دانشجویان دندانپزشکی، مهارت های ارتباطی و اخلاق حرفه ای آنها نیز افزایش می یابد و از دلایل احتمالی آن می توان به افزایش تجربه ی دانشجویان و ارتباط بیشتر با بیماران و انجام خدمات درمانی بیشتر اشاره کرد^(۱۴)، اما در مطالعه ی ما این اختلاف معنادار نبود که می تواند ناشی از عدم بررسی دانشجویان ترم پایین تر در مطالعه ما و تفاوت های فرهنگی-اجتماعی باشد. همچنین مطالعه ی بیات و همکاران بر روی دانشجویان پزشکی نیز نشان داد که مقایسه ی میانگین نمره ی هوش اخلاقی در بین دانشجویان سال اول و آخر، تفاوت آماری معناداری دارد و مبین تاثیر کوریکولوم آموزشی در این زمینه می باشد. علاوه بر این، بیان کرد که بین جنسیت و هوش اخلاقی رابطه ی معناداری مشاهده نمی شود که این نتایج با یافته های مطالعه ی ما مغایرت دارد^(۱۶) از طرفی دیگر هم راستا با نتایج مطالعه ی حاضر گزارش کردند که بین هوش اخلاقی و وضعیت تاهل دانشجویان نیز رابطه ی معناداری وجود ندارد که می تواند به علت فراوانی اندک افراد متاهل در جامعه ی مورد مطالعه باشد (۲۱٪ افراد در مطالعه ی بیات و ۱۲٪ در مطالعه ی حاضر) البته به نظر می رسد نگرش به اصول اخلاق حرفه ای در افراد متاهل ارتقا می یابد^(۱۷). در مطالعه ی Elsheikh و همکاران بر روی ۳۰۷ دانشجوی سال آخر دندانپزشکی در سودان نیز، سه چهارم دانشجویان درک خوبی از اهمیت اخلاق حرفه ای در دندانپزشکی داشتند که این نگرش برای کار های تیمی و احترام به انتخاب بیماران، مطلوب است؛ همچنین نتیجه گرفتند که گنجاندن اخلاق در کوریکولوم

آنها ترم ۱۱ بودند. میانگین سنی شرکت کنندگان (۲۱-۳۶ سال) $23/84 \pm 2/51$ بود و تعداد دانشجویان مذکر و مونث برابر بوده است؛ همچنین $88/7\%$ از دانشجویان مجرد و مابقی متاهل بودند. پس از آنالیز داده های حاصل از مجموع امتیازات پرسشنامه ها، میانگین نگرش دانشجویان $9/87 \pm 104/97$ محاسبه شد که در بازه ی نگرش خوب قرار میگیرد. فراوانی نگرش متوسط، خوب و بسیار خوب دانشجویان به ترتیب $4/7\%$ ، $79/2\%$ و 16% بوده است. پس از انجام آزمون ANOVA، مشخص شد که بین ترم و میزان نگرش اختلاف معناداری وجود ندارد ($P=0/61$) و همچنین بین طبقات مختلف نگرش.

(بسیار خوب/ خوب/ متوسط) با سن، نیز این ارتباط معنادار نبود. ($P>0/05$) اما بر اساس میانگین سنی افراد، سن دانشجویانی که در حیطه ی بسیار خوب قرار گرفته بودند، خوب و متوسط بود علاوه بر این، بین سن و میزان بیشتر از حیطه ی نگرش دانشجویان با آزمون ضریب همبستگی پیرسون، اختلاف معناداری مشاهده نشد. ($P=0/18$) این در حالی است که آزمون T مستقل بین جنسیت و میزان نگرش، اختلاف معناداری را نشان داد به گونه ای که میزان نگرش مثبت به اخلاق حرفه ای در زنان بیشتر از مردان بود است. ($P=0/005$)

ولی از طرفی دیگر، آزمون T مستقل اختلاف معناداری را بین وضعیت تاهل و نگرش نشان نداد. ($P=0/63$) علارغم اینکه افراد متاهل میزان نگرش مثبت تری داشتند ولی از آنجایی که حجم نمونه ی این افراد کمتر بود، این اختلاف معنادار نشد. (جدول ۱)

جدول ۱- ارتباط بین نگرش به اخلاق حرفه ای در دانشجویان

دندانپزشکی به تفکیک متغیرهای دموگرافیک

اطلاعات دموگرافیک	تعداد	میزان نگرش (انحراف معیار \pm میانگین)	P value
ترم	هفت	۳۶ نفر	$P=0/61$
	نه	۳۳ نفر	
	یازده	۳۷ نفر	
جنسیت	مذکر	۵۳ نفر	$P=0/005$
	مونث	۵۳ نفر	
	متاهل	۱۳ نفر	
وضعیت تاهل	مجرد	۹۳ نفر	$P=0/63$
	متاهل	۱۰۴ نفر	

آموزشی، تاثیر به سزایی بر دانشجویان فارغ التحصیل دندانپزشکی و آینده ی کاری آنها دارد^(۱۸)؛ همچنین Offner و همکاران نیز بر آموزش اخلاق حرفه ای در قالب کوریکولوم آموزشی تاکید داشتند^(۱۹)

از طرفی دیگر، مطالعه ی Bahrani و همکاران بر روی دندانپزشکان شهر شیراز ، میزان آگاهی دندانپزشکان را از اصول اخلاق حرفه ای و حقوق بیمارانشان، ۶۱ درصد گزارش کرد ولی آگاهی نمی تواند نشان دهنده ی عملکرد دندانپزشکان در این زمینه باشد؛ چراکه نهادینه کردن آموزش اخلاق حرفه ای در دانشکده های دندانپزشکی نیازمند تحول است و بهتر است با در نظر گرفتن تفاوت های حرفه ای دندانپزشکی، در آموزش اخلاق بازنگری شود و بر اساس نیاز های این رشته تدوین گردد^(۲۰) ولی مطالعه ی حاضر بر روی دانشجویان دندانپزشکی بوده است که قرار است دندانپزشکان آینده جامعه باشند؛ بنابراین شناخت نگرش آنها از اهمیت بالایی برخوردار بوده تا بتوان بر اساس آن، برنامه ریزی درستی طراحی شود.

Hertrampf و همکاران نیز بر این باورند که آموزش اخلاق حرفه ای باید قبل از ورود دانشجویان به کلینیک انجام شود، مدرس آن باید به لحاظ اخلاقی صلاحیت داشته باشد و سرفصل های این درس بر اطلاعات بیمار، محرمانه بودن اسرار پزشکی و مواجهه با حقیقت تاکید داشته باشد.^(۲۱)

Shorr و همکاران نیز اذعان کردند که تدریس درس اخلاق پزشکی در سال های نخست نمی تواند تاثیر زیادی بر اطلاعات و عملکرد دانشجویان داشته باشد^(۲۲) همچنین این مسئله مطرح شد که اگرچه دوران ابتدایی آموزش، زمان خوبی برای معرفی اخلاق پزشکی به شمار می رود اما بهترین فرصت یادگیری برای دانشجویان زمانی است که در طول دوره ی بالینی با چالش های اخلاقی مواجهه داشته باشند؛ به همین دلیل بهترین زمان تدریس این درس، در دوره ی بالینی و ترجیحا به صورت ادغام شده در تمام طول دوران تحصیل می باشد.^(۲۳)

بنابر سرفصل های ذکر شده در درس نظری "اخلاق" که در طول سال سوم دوره ی تحصیل (در دوره پری کلینیک) به دانشجویان دندانپزشکی ارائه می شود، اغلب تفاوت های حرفه ای بین پزشکی و دندانپزشکی نادیده گرفته شده است و علی رغم اینکه اصول کلی اخلاق پزشکی، قابلیت تعمیم به سایر زیرگروه های علوم پزشکی را دارد؛ نمی تواند پاسخگوی تمام نیاز های حرفه ای در گروه های مختلف باشد. به همین دلیل تکمیل و تبیین این اصول در هر رشته ، متناسب با تمام ابعاد حرفه ای آن، ضروری به نظر می رسد تا دانشجویان فرصت تمرین و تصمیم گیری در شرایط خاص کلینیکی را داشته باشند^(۲۴). از طرفی دیگر گسترش استفاده از تکنولوژی ، افزایش سطح تحصیلات افراد در جوامع امروزی و چندین عامل دیگر، افزایش میزان آگاهی بیماران و تغییر نگرش آنها را به دنبال داشته است که همین امر می تواند از علل ایجاد مسائل جدید اخلاقی باشد. همچنین پیشرفت روزافزون علم و ارائه ی روش های درمانی نوین در دندانپزشکی نیز ، در ایجاد مشکلات اخلاقی موثر بوده است؛ لذا بررسی نگرش فعلی دانشجویان و توجه به آموزش کاربردی و اصول اخلاقی بیشتر از گذشته ضرورت می یابد.^(۲۴)

همانطور که گفته شد، دوره ی دانشجویی بهترین زمان برای یادگیری اصول و شیوه ی صحیح به کارگیری اخلاق حرفه ای می باشد^(۲۵) و نمیتوان نقش برجسته ی اساتید در آموزش و انتقال مفاهیم اخلاق به دانشجویان و شکل دهی به نگرش آنان را نادیده گرفت^(۲۶) از آنجایی که یکی از مهمترین وظایف اساتید، انتقال هنجار های جامعه ، شکل دادن به رفتار ، عقاید و نگرش های دانشجویان، فراهم کردن تجربه های فرهنگی و پرورش فضائل اخلاقی آنان می باشد^(۲۷،۲۸)؛ بنابراین انتقال فرهنگ و یادگیری دو جزء جدایی ناپذیرند و در مواردی که هدف از آموزش، القای ارزش ها در یادگیرندگان باشد؛ اساتید می توانند عملکرد موثری در ایجاد یک فرهنگ خاص، داشته باشند^(۲۹). برای آموزش اخلاق می توان از روش های متفاوتی از جمله " آموزش به صورت

References:

1. Rismanbaf A. Introduction to professional ethics in library and information science (with emphasis on theory and training). Research on information science and public libraries (Payam-e-ketabkhaneh (Library message)). 2009;15(2):49-75. [in Persian]
2. Fazeli Z, Fazeli Bavand Pour F.S, Rezaei Tavirani M, Mozafari M, Haidari Moghadam R. Professional Ethics and its Role in the Medicin. Scientific Journal of Ilam University of Medical Sciences. 2013;20(4):13-18. [in Persian]
3. Sabarinath B, Sivapathasundharam B. Ethics in dentistry. J Educ Ethics Dent. 2011;1(1):24-7.
4. Ellen RP, Singleton R. Human rights and ethical consideration in oral health research. J Can Dent Assoc. 2008;74(5):439.
5. Jhala CI, Jhala KN. The Hippocratic Oath: a comparative analysis of the ancient text's relevance to American and Indian modern medicine. Indian J Pathol Microbiol. 2012;55(3):27982.
6. Badiyepymaie Jahromi Z, Parandavar N, Ahmadi Vasmehjani A, Eslami Akbar R, Dolatkah HR, Rahmanian A, et al. Perspective of students about professional ethics compliance of clinical instructors in Jahrom University of Medical Sciences. J Educ Ethics Nurs 2014;3(2):55-63. [in Persian]
7. khodadost K, hosini S T, mohjal shoja M A. Medical ethics and its importance in ancient Iran and Islam. ijme. 2010; 3 (5) :11-18
8. Alaeddini M, Etemad-Moghadam Sh. A report on the significance of ethics in dental research in Iran. Journal of Dental Medicine-Tehran University of Medical Sciences 2014;27(2):144-51. [in Persian]
9. Karampourian A, Imeni B, Torkzaban P. The Attitude of Faculty Members Towards Professional Ethics at Hamadan University School of Dentistry. J Res Dent Sci. 2013; 10 (1) :43-51. [in Persian]
10. Weaver RG, Chmar JE, Haden NK, Valachovic RW. Annual ADEA Survey of Dental School Seniors 2004: Graduating Class. J Dent Educ. 2005;69(5): 595-619.
11. Charon R, Fox RC . Critiques and remedies: medical students call for change in ethics teaching. JAMA 1995; 274(9): 767- 771.
12. Gaston MA, Brown DM, Waring MB . Survey of ethical issues in dental hygiene. J Dent Hyg .1990;64(5): 217-224.
13. Kelley B. The professional values of english nursing undergraduates. J Adv Nurs 1991; 16(7): 867- 872.
14. Jabarifar SE, Hoseinpour K, Khalifesoltani FS, Shamir H and Nilchian F. Evaluation of under- and post-graduate Dental students of Isfahan Faculty of Dentistry in relation to communication skills and professional ethics. Journal of Isfahan Dental School 2012; Special Issue 7 (5): 770-776.

کارگاهی"، "آموزش مبتنی بر حل مسئله"، "گزارش صبحگاهی"، "ارائه ی هم اندیشی توسط دانشجویان"، "آموزش بر بالین بیمار" و "سخنرانی و ارائه ی فیلم و اسلاید"، بهره برد. همچنین لازم به ذکر است که بخش های کلینیکی دانشکده های دندانپزشکی نمیتواند بیانگر جامعه و نیاز های آن باشد و دانشجویان موظف اند با نیاز های اقشار مختلف جامعه آشنا شوند و به خاطر داشته باشند که مسائل مالی هیچگاه نباید بر اهداف انسانی و تعهدات اخلاقی مقدم باشد. (۳۰،۴۴).

نتیجه گیری:

به نظر می رسد نگرش به اخلاق حرفه ای در دانشجویان دوره بالینی دانشکده دندانپزشکی ساری در شرایط خوب قرار دارد. در جنس مونث و با افزایش سن میزان نگرش مثبت به اخلاق حرفه ای ارتقا می یابد.

سپاسگزاری:

این پژوهش برگرفته از طرح کمیته تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی مازندران می باشد و با کد ۶۸۴۶ در کمیته تحقیقات دانشجویی به تصویب رسیده است. در همین راستا، پژوهشگران از کمیته تحقیقات دانشجویی دانشکده دندانپزشکی و همه ی دانشجویان عزیزی که در این مطالعه کمال همکاری را داشتند، تشکر و قدردانی می نمایند.

تضاد منافع:

هیچگونه تضاد منافی در بین نویسندگان وجود ندارد

- 15.Sharp H, Stefanac SJ. Ethics education in dental school: continuing the conversation. *J Dent Educ* 2004; 68(8): 801-2.
- 16.Bayattork R, Alikhah A, Alitaneh F, Mostafavian Z, Farajpour. Moral Intelligence and Its Relative Demographic Factors in Medical and Nursing Students Studying at Islamic Azad University of Mashhad. *Ethics and Medical history Journal*.2019;11(1):353-364.
- 17.Amini M, Rahimi H. A survey on moral intelligence in engineering college at the University of Kashan. *Majallah-i Amuzih-i Muhandisi-i Iran*. 2015; 17(66): 1-14.
- 18.Elsheikh NM, Osman IM, Husain NE, Abdalrahman SM, Nour HE, Khalil AA, et al. Final year dental students' perception and practice of professionalism and ethical attitude in ten Sudanese dental schools: A cross-sectional survey. *J Family Med Prim Care* 2020;9:87-92.
- 19.Offner D, Strub M, Rebert C, Musset A-M. Evaluation of an ethical method aimed at improving hygiene rules compliance in dental practice. *Am J Infect Control* 2016;44:666-70
- 20.Bahrani F, Farzin M, Nozari L. Shiraz dentists' knowledge of professional ethics. *ijme*. 2012; 5 (6) :69-80. [in Persian]
- 21.Hertrampf K, Groß D, Karsten G and Wenz H-J. The influence of clinical experience on dental students' ethical awareness. *Eur J Dent Educ*. 2019 May;23(2):101-109. doi: 10.1111/eje.12408.
- 22.Shorr, AF, Hayes, RP, Finnerty, JF. The effect of a class in medical ethics on first-year medical students, *Academic Medicine* 1994;(69):998-1000.
- 23.Fazlizade, A, Solati, P, Madadi, S, et al 2009, Attitude and behavior of professional ethics for medical practitioners, *Journal of Advances in Medical Education & Professionalism*, special issue 10th national medical education abstract book, Vol.6, Pp. 36.
- 24.Bridgman A, Collier A, Cunningham J, Doyal L, Gibbons D, King J . Teaching and assessing ethics and law in the dental curriculum. *Br Dent J* 1999;28; 187(4): 217-219.
- 25.Khourshidian A, Moumeni N, Alaeddini M, Etemad Moghadam Sh. Ethics education in dentistry. *Ethics in science and technology*.2009;3(3-4):85-89. [In Persian]
- 26.Sabet A, Fili A, Pouya A, Majidi A.A. Providing a Predicting Model of Ethics in Research among Students . *Ethics in science and Technology*. 2018; 12 (4) :81-88. [In Persian]
- 27.Johnson C, Haughton P. Medical students perceptions of their ethics teaching. *J Med Ethics*. 2007 Jul :33(7):418-22.
- 28.Debae A, Saadat N, Qadak zadeh S. Attitudes of medical students and graduates to teach medical ethics education in Ahvaz university of medical science 86-85. *Journal of Medical ethic*. 3(7).1388;139-111. [In Persian]
- 29.Thulesius HO, Sallin K, Lynoe N, Lofmark R. Proximity morality in medical school- medical students forming physician morality “ on the job”: Grounded theory analysis of a student survey. *BMC Med Educ*.2007 Aug 6;7:27.
- 30.Amini M, Bakhshi F, Alizadeh M, Saadati M, Amini H. Assessment of Nursing Students' Attitude Toward Professionalism. *Iranian Journal of Nursing Research* .2020: 15(2)